

skim zahtjevima života. Pa ipak mi smo sigurni, da sva ova oštećenja nikada ne će dovesti do izmjene vrijednosti s obzirom na poziv materinstva.

Ove riječi Försterove neka budu i odgovor na primjetbu, da ipak ima po koji slučaj poteškoće uslijed suzdržljivosti. Tko hoće da bude suzdržljiv samo pomoću naravi i iz naravnih razloga, taj će se dakako brzo umoriti i previše napregnuti živce i lako je da ove pokvari. To se ne će tako lako dogoditi, ako upotrijebi i nadnaravna sredstva, kakovih nam kršćanstvo pruža i iz viših ideala Bogu za ljubav. Ako su Leonardo da Vinci, Michelangelo, Paracelsus, Pascal, Kant, Beethoven mogli ostati neoženjeni i uzdržljivi poradi znanosti ili umjetnosti, jer ih je zaokupljala viša ideja, zašto da to ne mogu drugi postići pomoću sakramenata, žive vjere, molitve, uopće nadnaravnih motiva i sredstava? I Bogu hvala, ima u Crkvi i muževa i žena, koji to i djelom pokazuju da je moguće. Tko je slobodan prema Božjim i crkvenim zakonima, može da sklopi i ženidbu, ali je svatko dužan da prije nje živi čisto. Nema zakona, koji bi ma koga, pojedinački uzevši ljude, silio na ženidbu, ali nema ni vlasti, koja bi ga mogla riješiti dužnosti suzdržljivosti prije ženidbe. I narav se sama pobrinula, da suzdržljivost obilno naplati većom energijom drugih tjelesnih funkcija i još više duševnih, kako su to iznijeli i psiholozi i pedagozi i liječnici. Suzdržljivost je mjernica, koja se isplaćuje na ovom i drugom svijetu. A. A.

KAT. LITURGIJA I NEKOJI OBRACENICI.

Liturgija duboko djeluje na ljudske duše i mnogi se ljudi pod njenim uplivom i obratiše na katolicizam. Taj je upliv ona vršila kroz sve vijekove. Citiramo list prvaka francuskih helenista Lancelota, koji opisuje obred oblačenja jedne Klarise:

»Kad sam je ugledao, gdje se pojavila do rešetke, obučena u svoje redovničko odijelo, opasana debelom uzicom, bosonoga, s trnovom krunom na glavi, s križem u jednoj a s gorućom svijećom u drugoj ruci, priznajem, da me je taj prizor dirnuo, jer nigda nisam prisustvovao takovim obredima. I tako me zanimalo vanredno njezino veselje, koje joj se odsijevalo s lica, te sam ušao u se i videći je u nekom raj, dok sam ja još živio u svijetu, udarih u silan plač i nijesam znao, gdje sam (Sainte-Beuve, Port-Royal II., p. 272. — V. Kat. List, od 16. VIII. 1923., p. 395.).

Vrlo veliki sumntrač i romanopisac Le Sage prikazuje u svo- me, inače vrlo sumnjivom romanu Gil Blas, upliv liturgije na dva lopova. Možda si sam Le Sage nije bio svijestan zamašitog značenja riječi, koje je napisao. Njegovo je oštro oko zapazilo taj upliv, ali jamačno nije znao, kako je njegova konstatacija najljepši hvalospjev kat. liturgiji, kojom se Bog poslužio, da takne duše grješnika

i da ih tako privuče u svoj očinski zagrljaj:

»Slučaj htjede, te uđemo u Kartuzijansku crkvu upravo kada su monasi u koru pjevali psalme . . . mi slušamo i stanemo sanjariti što je za nas bilo spasonosno. Lamela, reče mi don Rafael, kada smo bili izvan crkve, kako ti je nakon onoga, što smo čuli i vidjeli? Što se mene tiče, ne mogu ti zatajiti, ja sam nemiran. Nešto me nepoznato dira, po prvi put si u životu predbacujem svoje pogreške. I meni je isto tako, odgovorim mu ja, moja se zla djela, koja sam počinio, dižu u ovome času proti meni; i moje srce, koje nije nikada osjetilo griznje savjesti, sad je kao izgrizeno! Ah! Dragi Ambrozije, nadoda moj drug, mi smo dvije zalutale ovce, koje Otac nebeski hoće iz smilovanja natrag da dovede u tor. (Le Sage, Gil Blas X/6. p. 454.).

Ovim je zadnjim riječima pisac barapskog vremena »Gil Blas« izrekao sav problem liturgije i obraćenja: Kod obraćenika, koje ćemo odmah citirati, vidjet ćemo, da Otac nebeski hoće da zalutale ovce iz smilovanja natrag dovede u svoj tor. Evo isповijesti protestantskog teologa Baviera, čiji opis obraćenja spada među najbolja djela ove ruke:

»Kao što se nijesam razumio u geste i u položaje, to mi se je misa, kojoj sam pribivao jedan ili dva puta, pričinila nenaravnom i nešto teatralnim obredom, i ponosno sam uspoređivao isprazni sjaj katolicizma s našim protestanskim bogoslužjem u duhu i u istini«. (Mainage, Têmoins du Renouveau catholique, p. 173—174.).

»Kupio sam si mali misal i ljepota me je rimske liturgije osvojila. Katoličke su molitve bile istodobno gorljivije i nježnije. Misal je rimski bio veliki hvalospjev obožavanja ljubavi, koji je malo sličio našoj liturgiji« (Ibid. p. 191—192).

Isto tako je Huysmann, dekadentni i perverzni Huysmann; Huysmann, učenik Zole, usred moralnog kala u kojemu je živio i osjećao, da na njega djeluje liturgija, a poglavito gregorijansko pjevanje. Evo kako nam ovaj rafinirani umjetnički kritik opisuje svoje dojmove prije obraćenja:

». . . prisustvujući obredima osjećao je samo neku malu jezu i ono malo drhtanje, koje se javlja nakon slušanja ili gledanja kojeg lijepog djela« (Huysmans, A Rebours, p. XXII).

»Koliko li puta des Esseintes nije bio šcepan i pognut od neodoljivog vjetra, kada se je **Christus factus est** gregorijanskog pjeva podigao u lađi, čiji su stupovi drhtali u oblacima tamjana. Ali je poglavito osjećao neizrecivu radost slušajući koral«. (Ibid. p. 268).

Huysmans još uvijek govori prije obraćenja: »Uspoređujući ovo veličanstveno pjevanje, koje je stvorio nepristrani, anonimni genij Crkve . . . svaka mu se je druga religiozna glazba činila profanom . . . Odsele, odlučno protivnik . . . ovog provaljivanja svjetske umjetnosti u liturgijsku umjetnost, des Esseintes (Huysmans) je izbjegavao ova sumnjiva djela«. (Ibid. p. 270).

Oduševljeni pristaša Gregorijanskoga pjevanja, Huysmans se je obratio iz čisto umjetničkih razloga: uvjerio se je, da ljepota Gregorijanske glazbe ne nosi na sebi pečat ljudskih tvorevina:

»Bog me je iznenada zgrabio i povratio me Crkvi, služeći se mojom ljubavlju k umjetnosti, mistici, liturgiji, koralu«. (Huysmans, Cathédrale, p. 472).

Isto se je tako obratio Paul Claudel, veliki francuski pjesnik. Čiju su »Blagovijest« izvodili i u zagrebačkom kazalištu. Evo što nam on veli o svojem liturgijskom obraćenju.

»U takvom sam raspoloženju . . . pribivao, s osrednjim veseljem, svečanoj misi. Ne imajući boljšega posla, povratim se i k Vesperama. Djeca u bijelim odijelima i đaci malog sjemeništa Saint-Nicolas-du-Chardonet, pjevahu (što kasnije saznadoh) *Magnificata*. . . I u tom se času desi događaj, koji nadvisuje cijeli moj život. U jednom trenu moje srce bilo ganuto i ja povjerovah. Povjerovah tako silno, s tolikim uznesenjem cijelog mog bića, tako snažno uvjeren, s tolikom izvjesnošću, te je nestalo i najmanje sumnje. Suze i jecaji nadodoše i nježni je pijev »Adeste« povisio još moje uzbuđenje« (Mainage, Les Têmsins du Renouveau catholique, p. 66.).

Claudel se je obratio kod pjevanja *Magnificata*, a Coppée tvrdi, da bi ceremonija **Pepelnice** morala obratiti i najzagriženijeg bezvjerca, kada bi joj ovaj pribivao s iskrenom nakanom:

»Gledalac će biti ganut. Gledajući gdje se meće na njihove glave pepeo, koji možda sadržaje prema Hamletovim riječima atom Aleksandra ili Cesara i predočuje u neku ruku sliku tolikih razorenih civilizacija, tolikih ponestalih naroda, sjetit će se, da je povijest jedan dugački krik boli, da se je posvuda i uvijek usud slabih i malenih jedva mogao podnijeti i da nisu nikada našli boljih olakšica za svoje patnje nego li dignuvši oči k nebu. U ovom bi vjerskome zraku, pred ovim siromasima u molitvi, nevjernik . . . povjerovao u Isusa Krista«. (Coppée, Bonne Souffrance, p. 217.).

A siromašni je lirik Paul Verlaine spjevao, kao i Claudel (*Corona Benignitatis Anni Dei*) iza njega, cijeli liturgijski ciklus pjesama (*Liturgies intimes*). U svojoj je slabosti slutio snagu liturgije i izrazio svoju nadu, da će ga ona spasti iz bijede iz koje se nije mogao da izvuče:

»O mœurs plus intimes du culte,
Eh oui, c'est encore vous, en dépit de l'insulte,
Qui nous sauvez peut-être, à tel moment donné.«

O običaji vrlo tajni obredâ
Da, to ste opet vi, usprkos napadajima,
Koji ćete nas možda spasti u jednom određenom času.

Dr. I. Merz.